

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

PEDAGOGICKÁ PRÁCE V RÁMCI
TANEČNĚ–POHYBOVÉ
VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Autor práce: Zuzana Sladová
Vedoucí práce: Mgr. Martina Kočerová Ph. D.
Studijní program: Vychovatelství (PS)

2022

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.“

2022-03-16

Zuzana Sladová

.....

Poděkování:

„Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Martině Kočerové Ph. D. za cenné rady, podmínky a metodické vedení práce. Zároveň děkuji taneční pedagožce ZUŠ Vodňany Miluši Šindlerové za odborné vedení, cenné rady, pokyny a pomoc při praktické realizaci této práce.

Zuzana Sladová

OBSAH

Úvod.....	5
1 Charakteristika tanečně–pohybového projektu Moje místo.....	8
1.1 Choreografická stránka projektu	9
1.2 Taneční a pohybová stránka projektu	10
1.3 Hudební stránka projektu.....	10
1.4 Dramatická a výtvarná stránka projektu	10
2 Přípravná fáze projektu	12
2.1 Charakteristika cílové skupiny	12
2.2 Pedagogický záměr.....	13
2.3 Dílčí cíle tanečně-pohybového projektu Moje místo	13
2.3.1 Cíle tanečního oboru ZUŠ.....	13
2.3.2 Cíle vlastní pedagogické činnosti.....	14
2.3.3 Osobní cíle pedagoga	15
2.4 Možná rizika při tvorbě projektu a jejich eliminace.....	16
3 Realizační fáze projektu	17
3.1 Způsob tvorby choreografie projektu Moje místo.....	17
3.1.1 Choreografické a dramaturgické rozvrhy.....	17
3.1.2 Prostorové vnímání a nonverbální komunikace	19
3.2 Nácvik choreografie tanečně-pohybového projektu Moje místo	20
3.2.1 Stavba hodiny	21
3.2.2 Metodické postupy	22
3.2.1 Didaktické zásady a principy	23
3.3 Charakteristika Krajské přehlídky scénického tance 2021 v Českých Budějovicích.....	25
3.3.1 Průběh přehlídky z pohledu pedagoga, autorky projektu.....	25
3.3.2 Výsledek přehlídky	26
4 Reflexe	27
4.1 Reflexe cílů tanečního oboru ZUŠ	27
4.2 Reflexe cílů vlastní pedagogické činnosti	28
4.3 Reflexe osobních cílů pedagoga.....	29
Závěr.....	30
Seznam použitých zdrojů	32
Seznam příloh.....	33
Přílohy	34
Abstrakt	46
Abstract	47

Úvod

Cílem předložené bakalářské práce, je popsat vytvoření tanečně-pohybového projektu nazvaného **Moje místo**, včetně představení jednotlivých fází tvorby tohoto projektu, se zřetelem na pedagogické působení a práci při jeho celkové realizaci. Stěžejní částí a obsahem tohoto projektu je tvorba a popis nácviku taneční choreografie, která je určena žákyním ve věku 14 až 15 let.

Zaměřím se tedy na stručnou charakteristiku projektu, dále na popis fáze přípravné, ze které po promyšlení záměru vyplynuly dílčí cíle tanečního vystoupení. Následovat bude popis fáze realizační, sestávající z přímé pedagogické činnosti, která byla vedena pedagogem (pedagog je v tomto případě totožný s autorkou bakalářské práce) a fáze evaluační, ve které byly evaluovány dílčí cíle tanečního vystoupení stanovené v přípravné fázi projektu.

Tanečně-pohybový projekt **Moje místo** (dále jen projekt) je zaměřen na jednu z mnoha tanečních disciplín, kterou je výrazový tanec, přičemž **v první kapitole** je podána jeho charakteristika, tedy choreografická, taneční a pohybová, hudební, dramatická a výtvarná stránka projektu. Ty jsou nepostradatelnou součástí celého výchovně vzdělávacího procesu v oblasti taneční výchovy. Součástí první kapitoly je také samotný stručný popis systému tvorby projektu, prostředí, kde projekt vznikl, a to, kdo se projektu zúčastnil. Inspirací pro mě byly při jeho tvorbě a popisu v první kapitole publikace *Metodika a didaktika taneční výchovy* autorky Evy Blažíčkové (BLAŽÍČKOVÁ, 2004), *Taneční tvorba pro děti a s dětmi* od Ludmily Rellichové (RELLICHOVÁ, 2015), dále *Výrazový tanec* od Jarmily Kröschlové (KRÖSCHLOVÁ, 2002), *Improvizační postupy v současném tanci* autorky Bohumíry Eliášové (ELIÁŠOVÁ, 2013) a *Balet nás baví* od Anny Novotné (NOVOTNÁ, 2010). Dále jsem čerpala z publikací *Úvod do studia dramatické výchovy*, autorky Evy Machkové (MACHKOVÁ, 2018), *Metody a techniky dramatické výchovy* od Josefa Valenty (VALENTA, 2008) a *Úvod do taneční pedagogiky* od Václava Janečka (JANEČEK, 2013) a především z *Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání* (dále jen RVP ZUV) autorů Jiřího Stárka a Stanislavy Krčkové (STÁREK et. al., 2010).

Druhá kapitola je věnována přípravné fázi projektu a promyšlení pedagogického záměru, ze kterého vyplynuly dílčí cíle tanečně-pohybového projektu. Jedná se o plnění

cílů tanečního oboru Základní umělecké školy Vodňany (dále jen ZUŠ Vodňany), cíle vlastní pedagogické činnosti (tedy cíle jednotlivých setkání s žákyněmi) a osobní cíle pedagoga (tedy mé osobní cíle jako pedagoga a zároveň autora projektu z hlediska mého pedagogického rozvoje v rámci práce s dětmi a mládeží v oblasti tance a pohybu). Při formulování těchto cílů jsem vycházela z poslání zařízení, v rámci jehož činnosti projekt vznikl a byl realizován. Jednalo se o ZUŠ Vodňany a pracovala jsem se *Školním vzdělávacím programem ZUŠ Vodňany* (ŠVP, 2019) (dále jen ŠVP ZUŠ) a RVP ZUV. Při stanovení cílů vlastní pedagogické činnosti v oblasti tance jsem vycházela zejména z publikací *Metodika a didaktika taneční výchovy* autorky Evy Blažíčkové (BLAŽÍČKOVÁ, 2004), *Taneční tvorba pro děti a s dětmi* autorky Ludmily Rellichové (RELLICHOVÁ, 2015).

Ve třetí kapitole se věnuji popisu realizační fáze projektu. Popisuji zde choreografickou a pedagogickou stavbu taneční hodiny, metodické a didaktické zásady taneční pedagogiky. Zde mi byly inspirací především již výše zmiňované publikace *Metodika a didaktika taneční výchovy* autorky Evy Blažíčkové (BLAŽÍČKOVÁ, 2004), *Taneční tvorba pro děti a s dětmi* autorky Ludmily Rellichové (RELLICHOVÁ, 2015), *Úvod do taneční pedagogiky* od Václava Janečka (JANEČEK, 2013) a *Výrazový tanec* autorky Jarmily Kröschlové (KRÖSCHLOVÁ, 2002). Z dalších zdrojů pak *Pedagogika sportu* Bohumila Svobody (SVOBODA, 2007), *Taneční příprava* Jarmily Jeřábkové (JEŘÁBKOVÁ, 2004), *Improvizační postupy v současném tanci* (ELIÁŠOVÁ, 2013), *60 choreografických etud* (MLÍKOVSKÁ, 2006), *10 celostátních přehlídek dětských skupin scénického tance Kutná Hora 2009 – 2018* autorů Bohumíry Cveklové a Jiřího Lössla (CVEKLOVÁ et al., 2019), *Jak na balet* (HACKETT, 2013), *Základy klasického tance* (PÁSKOVÁ et al., 1986) a *Vyučování dramatu* (MORGANOVÁ et al., 2001).

Součástí kapitoly je také popis prezentace choreografie a jejího výsledku. Prezentace proběhla dne 3. října 2021 v rámci Krajské přehlídky scénického tance na Malé scéně v Metropolu v Českých Budějovicích. Po prezentaci s následnou zpětnou vazbou a hodnocením odborné poroty získala choreografie, která se v závěru tvorby pro následnou prezentaci umělecky pojmenovala MO–JE–JI–CH (tedy složenina slov moje a jejich), přímou nominací na Celostátní přehlídku scénického tance v Jablonci nad Nisou (viz Přílohy VII a VIII).

Práce je opatřena přílohou částí, kdy Příloha I je chorologií, tedy způsobem zápisu tanečních kroků, postupů a pohybů. Slouží jako základní orientační metodická a didaktická pomůcka pedagoga choreografa. Přílohy II, III a IV jsou příklady přípravy tří tanečních hodin, kde uvádím metody a didaktické postupy přímé pedagogické činnosti v rámci konkrétní tanečně-pohybové výuky. Zaměřuji se zejména na tvůrčí činnosti a aktivity, kterými pedagog rozvíjí pohybové, dramatické a kreativní schopnosti a dovednosti žáků. Pro ilustraci v Příloze V a VI přikládám fotografie z vystoupení na Krajské přehlídce scénického tance 2021 v Českých Budějovicích.

Čtvrtá, závěrečná kapitola je evaluační částí se zaměřením na evaluaci výše zmíněných edukačních cílů. Je reflexí dílčích cílů tanečně-pohybového projektu.

Východiskem pro přípravu projektu, jeho postupnou tvorbu až po samotnou realizaci byly jednak ŠVP ZUŠ, vycházející z RVP ZUV a již výše zmíněná odborná literatura zaměřená na taneční pedagogiku. Veškeré pedagogické působení autorky probíhalo pod odborným vedením a dohledem taneční pedagožky ZUŠ Vodňany Miluše Šindlerové, která byla přítomna také při realizaci projektu.

Důvodem, proč jsem se ve své bakalářské práci zaměřila na problematiku tance a pohybu dětí, je můj osobní zájem o tuto oblast, které se dlouhodobě věnuji. Domnívám se, že vytvoření a realizace projektu *Moje místo* mi pomůže v rozvoji vlastní pedagogické činnosti právě při tanečně-pohybových aktivitách. Zejména proto, že jako pedagog již nestojím v roli pouhého účastníka, nýbrž jsem spoluvůrcem a koordinátorem, ale hlavně průvodcem v procesu rozvoje dětí v rámci tanečně-pohybové volnočasové činnosti. Jako pedagog si kladu za cíl probudit u dětí nadšení z pohybu, tance a kreativity vůbec.

1 Charakteristika tanečně–pohybového projektu Moje místo

Projekt nazvaný **Moje místo** je tanečně-pohybovým projektem v oblasti výrazového tance, jehož stěžejní částí bylo vytvoření choreografie s žákyněmi II. cyklu tanečního oboru ZUŠ Vodňany. Choreografii pak můžeme zjednodušeně charakterizovat jako kompozici kroků a figur při baletu nebo celkově v tanci (srov. NOVOTNÁ 2010: 95). K tvorbě choreografie projektu **Moje místo** se vrátím podrobněji v kapitole číslo 3 *Realizační fáze projektu*.

Nácvik projektu se realizoval v prostoru tanečního sálu ZUŠ Vodňany a probíhal po dobu tří měsíců (květen až září 2021) ve třinácti vyučovacích hodinách jednou týdně v časovém rozmezí devadesáti minut (dvě vyučovací hodiny). Hodiny měly konkrétní téma a obsah strukturovaný tak, aby na sebe jednotlivé fáze tvorby vždy navazovaly, a žákyně tak celý proces vnímaly jako plynulý, provázaný celek. Obsah jednotlivých lekcí je obecně podřízený dlouhodobému záměru, který přesahuje školní sezóny, počítá se na léta, je vlastně nikdy nekončícím procesem. Rytmus výuky, tedy délku, dynamiku a tempo jednotlivých částí jsem volila tak, aby žáci mohli vnímat vyučovací lekci jako jeden nepřerušovaný celek, aby ji vstřebali jako komplexní zážitek (srov. BLAŽÍČKOVÁ 2004: 13, 14, 16).

Projektu se zúčastnilo sedm žákyní ZUŠ Vodňany - absolventek I. cyklu základního uměleckého vzdělání tanečního oboru ve věku 14 až 15 let. Každá měla možnost vyjádřit svůj pohled na vnímání prostoru a hudby a projevit vlastní taneční kreativitu. Vše v rámci činnosti ZUŠ Vodňany, za pomoci a odborného dohledu taneční pedagožky Miluše Šindlerové.

Cílem projektu bylo v souladu s ŠVP pro ZUŠ Vodňany a RVP ZUV dosažení kultivovaného harmonického pohybu, vytvářeného z vnitřního pocitu, z radosti z pohybu samého, z určité představy, z hudebního zážitku. „Takový zážitek potom vnáší do rozvoje celé dětské osobnosti harmonii.“ (JEŘÁBKOVÁ 2004: 8)

Zároveň jsem se soustředila i na pěstování potřebných vlastností a žádoucích životních postojů žákyní prostřednictvím vlastní tvorby a setkávání se s uměním, zejména na upevnování soudržnosti, odpovědnosti při plnění stanovených cílů a spolupráci při kolektivním vytváření celé choreografie (srov. STÁREK et al. 2010: 10).

1.1 Choreografická stránka projektu

Výrazový tanec, na který se projekt prostřednictvím choreografie, tedy kompozice kroků a figur zaměřil jako na jednu z tanečních volnočasových aktivit, se soustřeďuje nejen na sílu a pružnost celého těla, na které je postavena koncepce klasického tance, ale i na citlivost a výrazovost všech jeho částí. Jde o tanec scénický, kdy tanečník a choreograf má jednak možnost použít pohyb jako jediný vyjadřovací prostředek, ale má také možnost spojit pohyb a tanec s hudbou, se slovem, s hrou zvuků, se světlem, s výtvarnou složkou a podobně. Jedním z hlavních cílů výrazového tance je rozvíjet v žácích pohybovou fantazii na základě pohybové a tělesné citlivosti (srov. KRÖSCHLOVÁ 2002: 7, 9, 10).

Obecně lze uvést, že „Tanec vnímáme jako pohybové vyjádření přehodnocených citových stavů. Jeho hlavním nástrojem je výraz sdělení prostřednictvím pohybu, který má moc vyvolávat obdobné síly u diváka.“ (BLAŽÍČKOVÁ 2004: 6) Pohyb je tedy u výrazového tance nejdůležitějším prostředkem, kterým tanečník vyjadřuje své pocity, emoce a zároveň na jevišti ztvárňuje konkrétní téma choreografie v součinnosti s dramatickou, hudební a výtvarnou stránkou realizovaného projektu (našem případě projektu **Moje místo**).

Základní myšlenkou, se kterou choreografie **Moje místo** pracuje a na které staví, je, že ve chvíli, kdy mám stoličku – sedím, stojím nebo ležím na ní - mám i své místo, svůj prostor. Ten mi ale někdo může kdykoli vzít. Důležité je, že žákyní je sedm, ale stoliček jen šest. Vždy na jednu z nich stolička nevyjde. Je to částečně boj o místo, ale také hra, kdo je rychlejší, kdo si stoličku obratněji vezme, a na koho už nezbude. Do pomyslného boje o místo na stoličce se kromě taneční a pohybové složky prostřednictvím mimiky a gest zapojuje i dramaturgie. Na city a zážitek z umělecké tvorby u diváka zároveň působí i hudební a výtvarná stránka projektu. Na konci choreografie se ze stoliček vytvoří jedna řada a na šest stoliček si sedne sedm žákyní. Chvíli sedí a jsou překvapené, že všechny mají své místo, že se na stoličky vejdou. Ale po chvíli se v nekončícím procesu hledání vlastního místa opět začnou strkat a posouvat, aby každá získala více svého prostoru.

1.2 Taneční a pohybová stránka projektu

Během pravidelného navštěvování výuky tance od mladšího školního věku se u každé žákyně rozvinula pohybová průprava v oblasti klasického baletu, lidového tance a současného tance. V době přípravy projektu již ovládaly složitější pohybové kombinace na místě i v postupu z místa. Orientovaly se v jednotlivých tanečních technikách. Dokázaly si zapamatovat složitější rytmické, prostorové a výrazové úkoly. Měly rozvinutou taneční fantazii a byly schopné vlastního osobitého emocionálního a pohybového vyjádření na jevišti.

To umožňovalo zapojení improvizace a spolupráci při následné tvorbě choreografie. Na improvizaci byly žákyně zvyklé již od mladšího školního věku. Improvizovat znamená činit rozhodnutí. Improvizujeme ve chvíli, kdy nevíme, co bude následovat, a přitom se musíme rozhodovat. Někdy činíme rozhodnutí automaticky, instinktivně, spontánně, jindy po dlouhé rozvaze (srov. ELIÁŠOVÁ 2013: 7).

1.3 Hudební stránka projektu

Celá choreografie trvala čtyři minuty. Jako hudební doprovod pro projekt jsme zvolily zkrácenou skladbu „Mind Heist: Evolution“ amerického skladatele a hudebního producenta Zacka Hemseyho. Délka hudebního doprovodu byla pouze tři minuty. První minutu tančily žákyně v tichu. Kromě hudebního doprovodu se pracovalo se zvuky, které vznikaly pomocí zvolených rekvizit (již zmíněných šesti stoliček). V rytmu skladby znamenalo použití zvuků úderů o zem a navzájem o sebe klapajících stoliček současně zakomponování nějakého důležitého prvku v tanci (srov. JANEČEK 2013: 35).

1.4 Dramatická a výtvarná stránka projektu

Žákyně se učily jednotlivé taneční prvky, ale zároveň pracovaly s dramatickou stránkou projektu, která je v případě výrazového tance její nezbytnou součástí. Jednalo se především o rozvoj konkrétních kompetencí, jako je pohyb, tempo a rytmus. Dramatická stránka zahrnovala i samotnou tvořivost u jednotlivých ztvárnění konkrétních dějů, tedy ztvárnění tanečních figur, jejich dynamiku a pohyb na jevišti. Dalším důležitým prvkem projektu byl projev emocí v souvislosti s atmosférou zpracovávaného tématu. Pracovalo se především s gesty a s mimikou (srov. MACHKOVÁ 2018: 32).

Výtvarná stránka spočívala ve volbě kostýmů a rekvizit (šesti stoliček). Stoličky, které byly klíčové při jednotlivých pohybových variacích, byly nabarvené tmavomod-

rou barvou (viz Příloha V a VI). Šlo o jejich promyšlené a řízené zakomponování do choreografie, při využití základních principů a postupů dramatu a divadla. Výsledkem byl nácvik přirozeného projevu žákyň na jevišti (srov. VALENTA 2008: 40).

Každá žákyně byla odlišně oblečena (trička, šaty, legíny, kraťasy, široké kalhoty) v modrých a šedých odstínech, doplněných černou a bílou barvou (viz Příloha V a VI). Kostýmy jsme s dívkami vybraly společně. Výtvarná stránka choreografie byla vytvořena týmovou prací pedagoga s žákyněmi. „Touto výtvarnou aktivitou se může přirozeně rozvíjet jednak výtvarný vkus žákyní, ale i schopnost vnímat výtvarnou stránku taneční tvorby.“ (RELLICHOVÁ 2015: 10)

2 Přípravná fáze projektu

Přípravná fáze byla klíčovou fází celého projektu. Jako pedagog jsem předem vyhodnotila, se kterou věkovou kategorií žáků budu pracovat, možná rizika a možnosti jejich eliminace. Zároveň jsem si stanovila pedagogický záměr a konkrétní dílčí cíle, cíle vlastní pedagogické činnosti a obsah projektu.

2.1 Charakteristika cílové skupiny

Pro tvorbu a realizaci projektu jsem si zvolila žákyně 2. ročníku II. stupně tanečního oboru ve věku 14 až 15 let. Jedná se o děti v období pubescence, které se vyznačují velkým biologickým přetvářením. „Je zde určitý nerovnoměrný vývoj a především dochází k neklidu, k nevyrovnanosti v sobě samém, k tvůrčí aktivitě a k bojovné náladě.“ (RELLICHOVÁ 2015: 41)

„Během dospívání zároveň dochází i k výrazným fyziologickým změnám. Ke změně kostry a vývoji svalové soustavy a tělesné váhy. Fyziologické změny se projevují i na citovém prožívání. V taneční výchově a tam, kde na tělesných proporcích záleží, se může projevit ze strany tělesně vyspělé dívky psychický blok. Záliba v pohybu a tanci se pak může stát nepříjemnou frustrující činností. S pomocí vrstevníků ve skupině a pedagoga lze tyto překážky poměrně úspěšně zvládat. Na druhou stranu špatná reakce skupiny a pedagoga mohou frustraci ještě více prohlubovat.“ (RELLICHOVÁ 2015: 41) Podobně a podrobněji popisuje problematiku dospívání ve vztahu ke sportovním a obecně pohybovým aktivitám i Bohumil Svoboda (srov. SVOBODA 2007: 45-48).

Žákyně, které se projektu zúčastnily, spolu tančí osm až devět let. Navštěvují ZUŠ Vodňany. Nyní jsou ve 2. ročníku II. stupně tanečního oboru. Navzájem se znají z prostředí tanečního sálu, jeviště a různých kulturních akcí, kterých se jako taneční soubor pravidelně zúčastňují. Nedochozelo mezi nimi k nevraživosti, naopak, společně tančí jako sehraný tým. Jsou velmi rozvinuté v pohybové, výrazové i hlasové oblasti. Mají rozvinutou fantazii a jsou schopné vlastního osobitého pohybového vyjádření.

K tvorbě choreografie jsme, jak již bylo výše uvedeno, přistupovali jako ke společnému projektu pedagoga a žáka. V rámci realizace projektu jsem si jako pedagog mohla dovolit dát více prostoru pro participaci v rámci společné spolupráce. Tento pedagogický postup práce v tanci a pohybu můžeme použít u dětí středního a vyššího školního věku, mládeže či dospělých žáků. Vždy se vše odvíjí v rámci společného zájmu, dosa-

žené taneční úrovně, vztahů a komunikace ve skupině, zároveň také odvíjí od vztahu žáků s pedagogem a od zájmu o zpracovávané konkrétní téma choreografie.

2.2 Pedagogický záměr

Mým pedagogickým záměrem bylo, aby žákyně při přípravě, tvorbě, nácviu a následné realizaci tanečně-pohybového projektu, tedy choreografie, rozvíjely zejména taneční a pohybové schopnosti a dovednosti v souladu se stanovenými cíli ŠVP ZUŠ Vodňany (ŠVP, 2019). Jak uvádí (STÁREK et al. 2010: 13) „ty následně vedou k osvojování a rozvoji klíčových kompetencí, stanovených v RVP ZUV.“ Samozřejmě s ohledem na jednotlivé individuální schopnosti a rozvinuté dovednosti konkrétních žákyň.

2.3 Dílčí cíle tanečně-pohybového projektu Moje místo

V tanečně-pohybovém projektu bylo klíčové celkově pracovat s cíli zařízení, ve kterém se projekt realizoval. Z hlediska pedagogického působení na žákyně bylo nutné pracovat s příslušnými dokumenty, tedy ŠVP ZUŠ Vodňany a také RVP ZUV, ze kterých se odvíjely cíle vlastní pedagogické činnosti a následně i mé osobní cíle jako pedagoga.

2.3.1 Cíle tanečního oboru ZUŠ

Taneční obor v základním uměleckém vzdělávání umožňuje žákům, aby se prostřednictvím pohybových a tanečních aktivit komplexně a systematicky rozvíjeli, a to po stránce tělesné i duševní. Odborné vzdělání v této oblasti se poskytuje každému žákovi podle míry jeho schopností a zájmu (srov. STÁREK et al. 2010: 42).

Vytvořila jsem projekt, který vedl k dosahování výchovně vzdělávacích cílů, a tím následně k rozvoji klíčových kompetencí v oblasti základního uměleckého vzdělávání žákyň v oblasti tance a pohybu ve volném čase v souvislosti s chodem zařízení, ve kterém se projekt zrealizoval.

RVP ZUV stanovuje pro základní umělecké vzdělávání následující cíle. Patří k nim zejména **poskytovat základní vzdělávání** ve zvoleném uměleckém oboru (hudebním oboru, výtvarném oboru, tanečním oboru, literárně - dramatickém oboru) s ohledem na jejich potřeby a možnosti. Dále **připravit žáky po odborné stránce** pro vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách uměleckého nebo pedagogického zaměření a na konzervatořích, případně pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením. V neposlední řadě **motivovat žáky k učení a spolupráci** vytvoře-

ním příznivého sociálního, emocionálního a pracovního klimatu (srov. STÁREK et al. 2010: 13).

Plnění a dosahování výše uváděných cílů následně vede k utváření klíčových kompetencí, které kultivují osobnost žáků po stránce umělecké, a motivují je k celoživotnímu učení. Patří k nim **kompetence k umělecké komunikaci**, kdy žák disponuje vědomostmi a dovednostmi, které mu umožňují prostřednictvím prostředků pro umělecké vyjádření pronikat do struktury a obsahu uměleckého díla. Zároveň je schopen rozeznat jeho kvalitu. K další důležité kompetenci patří **kompetence osobnostně sociální**. Žák disponuje pracovními návyky, které jsou utvářeny soustavnou uměleckou činností a které formulují jeho morálně volní vlastnosti a hodnotovou orientaci. Účelně se zapojuje do společných aktivit a uvědomuje si svoji odpovědnost za společné dílo. Získání **kompetence kulturní** pro žáka znamená, že je vnímavý k uměleckým a kulturním hodnotám a chápe je jako důležitou součást lidské existence. Aktivně přispívá k vytváření i uchování uměleckých hodnot a k jejich předávání dalším generacím (srov. STÁREK et al. 2010: 14).

Dosahování výše uváděných výchovně vzdělávacích cílů a následný rozvoj klíčových kompetencí je dlouhodobým záměrem, který přesahuje školní sezóny, počítá se na léta a je vlastně nikdy nekončícím procesem. Tomu je podřízen obsah jednotlivých lekcí taneční výuky. Rytmus výuky, délku, dynamiku a tempo jednotlivých částí je třeba volit tak, aby žáci mohli vnímat vyučovací lekci jako jeden nepřerušovaný celek, aby ji dlouhodobě vstřebali jako komplexní zážitek (srov. BLAŽÍČKOVÁ 2004: 13, 14).

2.3.2 Cíle vlastní pedagogické činnosti

Mým cílem jako pedagoga bylo zpracovat a následně zrealizovat jednotlivá setkání s žákyněmi II: stupně 2. ročníku tanečního oboru ZUŠ Vodňany za účelem vytvoření projektu **Moje místo**.

Vytvořit projekt znamená společně vytvořit choreografii a nacvičit ji s ohledem na rozvoj tanečních dovedností a dalších kompetencí, které stanovuje ŠVP ZUŠ Vodňany. Cílem mé pedagogické činnosti tedy bylo **přípravit a následně realizovat výuku v jednotlivých vyučovacích hodinách** s ohledem na stupeň dosažených dovedností žákyň ve 2. ročníku II. stupně tanečního oboru ZUŠ. Rozvíjení konkrétních pohybových a tanečních aktivit pak vede k osvojování konkrétních pohybových schopností a dovedností. „Žáci 2. ročníku II. stupně by měli rozlišovat centrální a vedlejší těžiště a chápat

vzájemnou souhru. Měli by cítit vnější prostor (prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje) a vnitřní prostor (jedinec vnímá své vlastní tělo). Rozumět vztahu pohybu a času (tempo, pauza, plynulost), Používá vlivu dynamiky na změnu kvality pohybového slovníku a chápe vzájemné propojení pohybu.“ (ŠVP, 2019)

K pedagogickým cílům dále patřilo zejména **metodicky a didakticky realizovat především nácvik** zdokonalování pohybu trupu, horních a dolních končetin, dále pak práci s těžištěm, rovnováhou a osou těla. V rámci tvorby si žákyně osvojovaly pohyby v souvislosti se změnami tempa a dynamiky. Prohlubovaly také své prostorové vnímání. Celková pedagogická a choreografická činnost směřovala nejen k nácviku dramatických a tanečně pohybových dovedností, ale i k rozvoji vzájemných vztahů a komunikačních schopností při taneční a pohybové aktivitě, tedy k učení se nonverbální komunikaci. Výsledkem byl kompletní nácvik a realizace choreografie projektu **Moje místo**.

2.3.3 Osobní cíle pedagoga

Jako pedagog jsem si v rámci projektu vytýčila své osobní cíle, kterými bylo v rámci výchovně vzdělávacího procesu v oblasti taneční a pohybové výchovy ve volném čase především **vyzkoušet si roli pedagoga a choreografa**.

Podrobněji se seznámím nejen s dokumenty pro oblast tanečního oboru, tedy s RVP ZUV a ŠVP ZUŠ Vodňany, ale i s další odbornou literaturou. Zároveň se zdokonalím ve tvorbě příprav na jednotlivé vyučovací hodiny, včetně vytvoření kvalitní chorologie jako nezbytné pomůcky tanečního pedagoga při tvorbě projektu.

Využiji možnosti samostatně působit v roli pedagoga ZUŠ Vodňany a získám další zkušenosti v rámci tvorby tanečně-pohybové volnočasové aktivity, jednak v oblasti zaměřené na tvorbu tanečně-pohybové, dramatické, výtvarné a hudební stránky nacvičované choreografie, ale hlavně jako taneční pedagog. Vyzkouším si některé metodické a didaktické postupy a vzory uváděné v odborné literatuře pro starší školní věk, které jsem doposud neměla možnost do choreografií zařazovat.

Z pedagogického hlediska získám do budoucna poznatky a zkušenost ze společné práce a tvorby s žákyněmi staršího školního věku, který vyžaduje na jedné straně specificky citlivý přístup, na straně druhé umožňuje přistoupit k vytvoření choreografie jako ke společnému tvořivému projektu pedagoga a žáka.

2.4 Možná rizika při tvorbě projektu a jejich eliminace

Na samém počátku bylo určitým faktorem možné celkové nepřijetí tématu celého projektu. Měla jsem tu výhodu, že jsem s žákyněmi již choreografii v minulosti tvořila a věděly jsme, co je možné v rámci spolupráce navzájem očekávat. Již při prvním setkání jsem o vybraném tématu se žákyněmi diskutovala. Ujasnily jsme si, jak bude tanečně-pohybový projekt koncipován, tak aby všechny žákyně věděly, čeho budou součástí.

V realizovaném a prezentovaném projektu jsem z pedagogického hlediska pracovala se dvěma možnými riziky. Prvním bylo fyzické riziko vyplývající ze samotného obsahu projektu, tedy z fyzicky náročné pohybové aktivity při nácvičce choreografie. Kdykoliv během jednotlivých setkání a nácvičce si mohla některá žákyně přivodit zdravotní komplikaci. Zejména úraz například v oblasti horních i dolních končetin, zad a krku. Tato hrozba byla částečně eliminována rozevíčkou. V rámci jednotlivých setkání se žákyně na začátku pomalu a systematicky rozhýbaly. Podrobněji v kapitole číslo *3.2.1 Stavba hodiny*.

Druhé, psychické riziko vyplývalo ze samotného jednání v rámci kolektivu žákyň. Jde o ztrátu motivace, aktivity a možnost, že skupina žákyň již zmíněné věkové kategorie, nebude z různých důvodů spolupracovat, tak, jak by bylo žádoucí. Oslabení motivace bylo velké riziko, především vzhledem k věku žákyň, ve kterém mohou nastat výraznější změny v chování. „Mohou se změnit dosavadní zájmy, jednotlivce už přestaly naplňovat.“ (RELLICHOVÁ 2015: 41) K oslabení motivace nedošlo, žákyně spolu tvoří a tančí rády. Věděla jsem, jakou míru fyzické zátěže je možné od nich požadovat a jak s nimi jednat. Při každém našem setkání jsem se snažila vytvářet příjemnou atmosféru. Nikdy jsem nevyžadovala dril a naprostou kázeň. Vyučovací hodiny byly vždy koncipovány v přátelském duchu.

3 Realizační fáze projektu

Realizační fáze projektu se skládala ze dvou navzájem souvisejících a neoddělitelných složek. Složky **choreografické**, tedy obsahu nacvičovaného projektu, a složky **pedagogické**. Ta se zabývala nejen metodami a postupy nácvičování choreografie, ale i požadavkem na pedagogické zvládnutí vytvoření choreografie v interakci pedagoga a žáka. Jak uvádí Bohumíra Cveklová a Jiří Lössl (CVEKLOVÁ et al. 2019: 26) „taneční tvorba pro děti a s dětmi má svá specifika. Slučuje v sobě nároky choreografické a pedagogické. Jedná se o pedagogický proces, při kterém se děti učí vnímat proces tvorby choreografie.“ Obě složky jsou navzájem propojené a v procesu realizační fáze projektu se mohou postupně přizpůsobovat, přetvářet a měnit. Platí to zejména o choreografické stránce projektu v souvislosti s požadavkem na dosažení co nejlepšího výrazového efektu vystoupení.

3.1 Způsob tvorby choreografie projektu *Moje místo*

Vytvořit projekt **Moje místo** znamenalo promyslet, pečlivě naplánovat a nacvičit soustavu navzájem provázaných tanečních pohybů, kterými jsem se za pomoci dramaturgie pokusila ztvárnit a vyjádřit hlavní myšlenku choreografie, kterou bylo hledání svého místa v životě, jednak konkrétně na jevišti a jednak přeneseně při individuálním osobním vyjádření pohybu a pocitů každé z žákyň, tanečnic.

Obecně můžeme choreografii, jak již bylo výše zmiňováno, definovat shodně s Annou Novotnou (NOVOTNÁ 2010: 95) jako „...kompozici kroků a figur při baletu, nebo celkově v tanci.“ Celou kompozici jsem si rozkreslila do chorologie (viz Příloha I). Jak Anna Novotná dále uvádí: „Notace neboli chorologie je způsob, jak zapsat taneční pohyby.“(NOVOTNÁ 2010: 41) Chorologii jsem potom podle potřeby průběžně přepracovávala a v případě potřeby doplňovala. Přidávala jsem nápady, na kterých jsme se společně během nácvičování s žákyněmi dohodly.

3.1.1 Choreografické a dramaturgické rozvrhy

Jak uvádí Václav Janeček: „Choreografické a dramaturgické rozvrhy – práce s tématem, znamená udržovat, sledovat a zachovávat choreografické a dramaturgické postupy.“(JANEČEK 2013: 50)

Tvorba obsahu vystoupení, tedy choreografie, spočívá především v pečlivě rozvržené práci se zvoleným tématem a následně s jeho nácvikem. V případě projektu **Moje místo** s pojmem a vnímáním konkrétního místa jako prostoru kolem nás. Tento prostor vnímá každý individuálně. Při tvorbě konkrétní choreografie se ve výrazovém tanci na rozdíl od klasického postupuje od improvizace ke konkrétním tanečním krokům, figurám a dalším pohybovým variacím, které vyjadřují zvolené téma, tedy moje místo, můj prostor a prostor kolem mě v souvislosti se skupinou.

S žákyněmi jsem na začátku celého projektu nejdříve diskutovala o vybraném tématu. Na začátku jsem se jich ptala, co pro ně pojem „moje místo“ znamená. Pokládaly jsme si otázky typu: „Co je pro mě moje místo? Potřebujeme nebo třeba i chceme svůj prostor? Chceme mít pocit, že něco máme a někam patříme?“ Pomocí těchto počátečních otázek jsme se pomalu dostaly k otázce základní – „Jak takové téma pohybově zpracovat?“

Klíčovou dramaturgickou myšlenkou bylo ztvárnění situace, kdy je šest stoliček, ale žákyní, tedy zájemců o své místo je sedm. Žákyně se proto vždy snažily o možnost mít svoji stoličku, kterou si navzájem braly pomocí konkrétní pohybové sestavy provázené samotnou improvizací. Na konci se rekvizity seřadily do jedné řady a všechny žákyně si sedly na řadu stoliček. Všechny se na stoličky vejdou, ale nakonec zjistí, že je zde málo prostoru a začnou se strkat a verbálně komentovat tu situaci ve smyslu „To je moje místo, uхни, je nás tady moc, posuň se....“. Žákyně pracovaly s přirozenými dramatickými výrazy mimiky – sebral mi někdo stoličku, já jsem si sedla na stoličku někomu jinému, byla jsem rychlejší než ta druhá. Zde byly projevy radosti, rozčilení, smutku a především účelné soustředěnosti – každá chce svoji stoličku, proto pořád vnímá prostor kolem sebe a možnost někomu stoličku vzít.

Jako pedagog a autorka projektu jsem navrhla možnost ztvárnění choreografie **Moje místo** s ohledem na taneční vyspělost žákyň. Ta mi umožnila realizovat ji prostřednictvím rychlých pohybů během vzájemné výměny a balancem na stoličkách. V rámci rozvoje taneční průpravy jsem pracovala s těžištěm vlastního těla, chůzí a během v prostoru a jejich provedením v určitém tempu. Důležitá byla mimika v obličeji, tedy především reakce při ztrátě nebo získání stoličky. Žákyně se pohybovaly v prostoru mezi stoličkami nebo se stoličkami. Při pohybu se učily reagovat na měnící se dynamiku v hudebním doprovodu (zpomalení pohybu nebo zrychlení pohybu). Během tvorby

byly samotné žákyně velkou inspirací pro přípravu a samotnou realizaci choreografie. Byly zvyklé z výuky, že nic není špatně, a tak navrhovaly, zkoušely nebo dále rozvíjely pohyby, které pedagog navrhl, nebo pro ztvárnění jednotlivých krátkých tanečních variací použil.

Nácvik probíhal v prostoru tanečního sálu se zrcadly a s přehrávačem pro hudbu. V jednotlivých hodinách žákyně nenacvičovaly choreografii v kostýmech, ale měly cvičební úbor (baletní dres nebo tílko, tričko, legíny). V rámci nácviku bylo nejdůležitější a nejefektivnější pravidelné opakování již nacvičených tanečních kroků. Nacvičenou část choreografie jsme zopakovaly nejdříve bez hudebního doprovodu a následně s hudebním doprovodem. Pedagog pak provedl korekci a v případě potřeby se vše několikrát opakovalo. Následoval nácvik nové části choreografie. Pedagog nejdříve předcvičoval jednotlivé cviky a pohyby před zrcadly a žákyně pohyby opakovaly. Zároveň používal verbální popis pohybů s počítáním do rytmu. Následovalo propojení nově naučených tanečních kroků s hudebním doprovodem a to několikrát za sebou. Pak se nově naučená část sestavy propojila s předchozí do celé choreografie nejprve bez a následně i s hudebním doprovodem. Jako pedagog jsem se po celou dobu výuky snažila o korekci nejen tanečních kroků, ale i dramatického výrazu a vnímání rytmu.

Pro ztvárnění choreografie jsme použily veškerý prostor jeviště, který byl k dispozici. Žákyně se pohybovaly se stoličkami, na kterých balancovaly, stoupaly si na ně, sedaly, klekaly, lehaly. Posunovaly je, přenášely, otáčely, překlápěly a využívaly je po celou dobu průběhu choreografie. Během tance docházelo mezi žákyněmi i ke vzájemnému kontaktu, kdy se držely za ruce, zvedaly se navzájem do vzduchu, opíraly se sebe, seděly vedle sebe. V prostoru se pohybovaly pomalou nebo rychlou chůzí, během, používaly také převaly a posuny v lehu.

3.1.2 Prostorové vnímání a nonverbální komunikace

Již od prvních počátků výuky tance seznamujeme děti s prostorem. V prostoru nesmíme bloudit, ale naopak se v něm orientovat. Pro orientaci ve cvičebním prostoru je třeba si uvědomit střed místnosti, přední stěnu, zadní stěnu, boční stěny, rohy, spojení stěn a rohů myšlenými osami a diagonálami (srov. JEŘÁBKOVÁ 2004: 13).

O prostoru, jeho členění a práci s ním informujeme žáky spolu se zprostředkováním prostorového zážitku, protože to je jediný způsob, jak mohou tyto informace náležitě

vstřebat, přijmout za své, aplikovat na svou individualitu a dál s nimi tvořivě pracovat. Prostorová představa, prostorové vnímání a prostorový zážitek jsou přítomny v každém okamžiku výuky taneční výchovy. Týká se to průpravných cvičení, improvizací, nácviku nonverbální, případně verbální komunikace, práce s pohybovou dynamikou, s časem, práce s náčiním při tanečních hrách a samozřejmě i v tvorbě (srov. BLAŽÍČKOVÁ 2004: 31, 32).

Žákyně byly zvyklé se pohybovat v prostoru tanečního sálu v ZUŠ Vodňany a také byly zvyklé spolupracovat a pomáhat si, tedy nonverbálně komunikovat. Součástí tanečního sálu bylo také velké zrcadlo, které mohlo napomáhat při nácviku jednotlivých tanečních kroků, a to zejména mně jako pedagogovi, který na všechny žákyně vidí. V rámci tanečně-pohybového projektu *Moje místo* bylo klíčové pracovat v prostoru se zvolenými rekvizitami (šest stoliček). Žákyně si musely uvědomit prostor, ve kterém se pohybovaly se stoličkami, a to tak, aby se mezi sebou nesrazily. Důležité pro mě jako pedagoga bylo pomoci žákyním seznámit se s prostorem jeviště, kde se projekt prezentoval. Tedy jevištěm divadelního sálu Malé scény v Metropolu, který předtím žákyně neznaly a musely se rychle zorientovat. To se nám podařilo, i když se ukázalo, že je přibližně o polovinu menší než taneční sál ZUŠ Vodňany, ve kterém jsme projekt nacvičily.

3.2 Nácvik choreografie tanečně-pohybového projektu Moje místo

Nácvik probíhal, jak již bylo výše uvedeno v kapitole 1, po dobu tří měsíců (květen až září 2021) ve třinácti vyučovacích hodinách jednou týdně v časovém rozmezí devadesáti minut (dvě vyučovací hodiny). Byl rozfázovaný na celkem 24 krátkých tanečních sestav tvořících chorologii projektu (viz Příloha I) a realizoval se v prostoru tanečního sálu v ZUŠ Vodňany. Celá choreografie trvala čtyři minuty.

U jednotlivých autorů, tanečních pedagogů, nebo v případě různých tanečních škol se v odborné literatuře můžeme setkat s různým pojetím a zásadami výuky. Pro základní umělecké vzdělávání v oblasti tance a výuky tanečních technik v základních uměleckých školách lze ale uvést platné didaktické postupy a zásady, kterých jsem se při tvorbě projektu držela.

3.2.1 Stavba hodiny

V odborné literatuře se dočteme, že tanečnímu pedagogovi nelze podat spolehlivý návod, jak si při přípravě vyučovací hodiny počínat. „Je možné pouze uvést prvky, které by měly tvořit v zásadě její obsah: „**úvodní část, průpravná část, hlavní část, závěrečná část hodiny**“.

 (JEŘÁBKOVÁ 2004: 20)

Obecně tedy platí, že stavba taneční hodiny se skládá z **úvodní části**, při které se žáci naladí na nadcházející proces a rozcvičí celé tělo. Důležitá je motivace a navození soustředění k nastávajícím tanečně-pohybovým činnostem.

Dále následuje **průpravná část hodiny**, která má za cíl procvičení všech svalových oblastí těla a cvičení hbitosti, obratnosti a rovnováhy. V této části hodiny jsme se rozcvičily a upevnily si taneční techniku a choreografické postupy z předcházejících hodin. Zároveň jsem do průpravné části hodiny zařazovala cviky v souvislosti s nacvičovaným prvkem či taneční variací v hlavní části hodiny.

Hlavní část hodiny pracuje s poznatky získanými v průpravné části a dále propracovává formy chůze, pohybu, kroků, obrátů, otáček a improvizace. Žákovi má ale zprostředkovat především zážitek z prostoru, dynamiky pohybu, hudby a vzájemné nonverbální komunikace. Cílem této části hodiny byl ale především nácvik další, plynule navazující části choreografie projektu. Zde se také v největší míře uplatnila možnost improvizace, kdy každá žákyně měla možnost navrhnout další postup při společné tvorbě projektu. Poté jsme všechno, co jsme se zatím naučily, opakovaly a zdokonalovaly.

Závěr hodiny by měl plynule uzavřít celý proces a zklidnit organismus. Zde byl prostor pro vyhodnocení dosažených výsledků a pro diskuzi o dalším možném postupu a návaznosti tanečních kreačí ve stavbě zbylé části choreografie. (srov. BLAŽÍČKOVÁ 2004: 16), případně (srov. JEŘÁBKOVÁ 2004: 16).

Výše uvedené struktury stavby hodiny jsem se po celou dobu tvorby projektu držela a řídila se jí. Jde o osvědčený a všeobecně dodržovaný postup, který je používán většinou tanečních pedagogů (včetně taneční pedagožky ZUŠ Vodňany Miluše Šindlerové, pod jejímž vedením a dohledem jsem celý projekt realizovala).

Jako pedagog jsem si na každou hodinu vytvořila přípravu, která vycházela z chorologie projektu. Tři z příprav, které se liší choreografickým zaměřením na rozvoj

složek pohybu (tedy složky, rytmické, prostorové a dynamické) uvádím v přílohách (viz Přílohy II, III, a IV).

3.2.2 Metodické postupy

„Metoda, tedy cesta, postup, je důležitým faktorem k dosažení cíle jakékoliv lidské činnosti.“(PRŮCHA 2015: 106) Obecným cílem taneční výchovy v souladu s ŠVP pro ZUŠ Vodňany a RVP ZUV, je snaha o dosažení kultivovaného harmonického pohybu, vytvářeného z vnitřního pocitu, z radosti z pohybu samého, z určité představy, z hudebního zážitku. Takový zážitek potom vnáší do rozvoje celé dětské osobnosti harmonii (srov. JEŘÁBKOVÁ 2004: 8).

Konkrétním cílem bylo v rámci třinácti vyučovacích hodin společně v interakci učitel a žák vytvořit a nacvičit projekt **Moje místo**. V rámci metodiky jsem se držela postupu, který uvádí Václav Janeček: „**Naučit** (systematicky koncipovat hodinu – lekci, výuku), **Procvičovat** (precizní provedení podle zadaných instrukcí), **Rozvíjet** (zdokonaľovat techniku, styl, individuální výraz), **Zafixovat** (fixace správných návyků).“(JANEČEK 2013: 40)

Každé setkání s žákyněmi, které společně s pedagogem participovaly na tvorbě a nácvičce tanečně-pohybového projektu, mělo stejnou strukturu, ale lišilo se obsahem. Tedy tím, co jsme v konkrétní hodině nacvičovaly, prohlubovaly, zpřesňovaly a tvořily. Jak již bylo výše uvedeno, taneční hodina je členěna na **úvodní část, průpravnou část, hlavní část a závěrečnou část hodiny**.

K obecným vyučovacím metodám, které jsem uplatňovala po celou dobu nácvičce, patří zejména metody **názorné a aktivizující** (srov. PRŮCHA 2015: 106). Nácvičce choreografie probíhal po částech. Byl rozfázovaný do choreologie na již výše uváděných 24 krátkých tanečních sestav (viz Příloha I), které odpovídaly uzavřeným celkům tanečních variací a zároveň je bylo možné nacvičit v rámci délky taneční hodiny. Každý cvik, postup, nebo taneční variaci jsem žákyním podrobně s rozfázováním pohybu předvedla osobně, nebo prostřednictvím některé z žákyní, případně jsem použila videoukázku. Z nácvičce a provedení jednotlivých tanečních prvků a variací jsem pro názornou ukázkou a společnou kontrolu pořizovala videozáznamy. Preciznost a správnost provedení jsme průběžně, nebo v závěru hodin společně hodnotily.

Každou hodinu jsem se snažila pojmout jako kreativní aktivitu, která se může během jednotlivých setkání v hodinách měnit a přizpůsobovat skupině. Platí to zejména v hlavní části hodiny, kdy jsme na zvolené téma nejdříve pouze improvizovaly a postupně žákyně opakovaly konkrétní taneční pohyby. Zároveň jsem sledovala, zda se žákyním daří vytvořený pohyb zmapovat a postupně propojovat se všemi prvky celé choreografie (srov. KRÖSCHLOVÁ 2002: 133).

Ve všech částech hodiny jsem dále vycházela z metodických doporučení a postupů uváděných v odborných publikacích, které níže uvádím. Metody nácviku jednotlivých pozic a cviků jsou v nich podrobně rozepsané, graficky rozfázované nebo jsou v publikacích přímo fotografie tanečnic v konkrétních tanečních pozicích. Všechny publikace také pro inspiraci obsahují návody tanečních her, ukázky taneční tvorby pro děti různých věkových kategorií a možnosti dramatických a improvizčních postupů.

V **úvodní části** hodiny se jedná zejména o publikace *Pohybová výchova* autora Petra Šmolíka a kolektivu (ŠMOLÍK et al., 1985), *Taneční průprava* autorky Jarmily Jeřábkové (JEŘÁBKOVÁ, 2004), *Metodika a didaktika taneční výchovy* Evy Blažíčkové (BLAŽÍČKOVÁ, 2004). V **průpravné a hlavní části hodiny** především již o výše zmiňovanou publikaci *Taneční průprava* Jarmily Jeřábkové (JEŘÁBKOVÁ, 2004), dále *Improvizační postupy v současném tanci* (ELIÁŠOVÁ, 2013), *Taneční tvorba pro děti a s dětmi* (RELLICHOVÁ, 2015), *60 choreografických etud* (MLÍKOVSKÁ, 2006), *Jak na balet* (HACKETT, 2013), *Základy klasického tance* (PÁSKOVÁ et al., 1986) *Vyučování dramatu* (MORGANOVÁ et al., 2001).

Je třeba podotknout, že ani pečlivá příprava nezaručí sama o sobě dobrý průběh a zamýšlený a naplánovaný výsledek vyučování. Často se mi jako pedagogovi nepovedlo připravenou látku v hodině vyčerpat, protože bylo potřeba u některého cviku setrvat déle, jindy se nečekaně rozvinula složka improvizční a tuto iniciativu jsem se snažila citlivě podchytit a rozvinout (srov. JEŘÁBKOVÁ 2004: 20).

3.2.1 Didaktické zásady a principy

„Didaktické zásady (principy) jsou teze nebo pravidla, která shrnují osvědčené zkušenosti lidstva s efektivním vyučováním a mají pro školní edukaci univerzální charakter, tj. jsou platné pro vyučování různých předmětů a témat, v různých zemích

atd.“(PRŮCHA 2015: 108) Z obecně platných didaktických zásad (principů) se jednalo především o zásadu **přiměřenosti a názornosti** (srov. PRŮCHA 2015: 108).

Při dodržování zásady přiměřenosti, jsem navazovala na dosažený stupeň tanečních dovedností, které žákyně získaly při absolvování I. cyklu základního uměleckého vzdělání tanečního oboru. Do choreografie jsem zařazovala pouze ty prvky, které odpovídají stupni dosaženého tanečního vzdělání a fyzickým možnostem žákyní. Pracovala jsem i s faktem, že žákyně celý týden seděly ve škole nebo se připravovaly na výuku, tedy tělo nemělo takovou fyzickou zátěž a ke konci týdne v pátek již byly unavené. Bylo tedy potřeba v provádění pohybových aktivit postupovat přiměřeně, uvážlivě, pomalu a zejména v úvodní části hodin při rozcvičce rozhýbat se, zahřát svaly a zkoncentrovat se. Po ukončení lekce bylo třeba dodržet spočínutí v relaxačních a strečinkových pozicích.

Pro názornost, jak uvádím již výše v metodických postupech, jsem každou taneční variaci rozfázovanou na jednotlivé cviky, taneční kroky a pohybové sekvence žákyním podrobně předvedla osobně nebo prostřednictvím některé z žákyní. Z jednotlivých hodin jsme pořizovaly videozáznamy, které jsme společně hodnotily.

K didaktickým postupům a zásadám v oblasti tance a výuky tanečních technik v základních uměleckých školách lze dále uvést, že při nácvičce je třeba délku, dynamiku a tempo jednotlivých částí volit tak, aby žáci mohli vnímat vyučovací lekci jako jeden nepřerušovaný celek, aby ji vstřebali jako komplexní zážitek. V praxi to znamená cvik, nebo taneční variaci co nejfunkčněji zařadit do tanečního celku, tedy začít o několik taktů dříve nebo provázat nacvičovaný prvek s již celým nacvičeným celkem. Nejdůležitějším úkolem je stále podněcování iniciativy a aktivity žáků tak, aby je činnost bavila a měli možnost se na její tvorbě neustále podílet (srov. BLAŽÍČKOVÁ 2004: 13, 14).

Důležité je dodržovat zásady korekce. Žáky opravovat **individuálně** (vystihnout a přesně označit chybu, odstranit ji a pevně zafixovat tuto korekci) i **hromadně** (nejčastěji obecné chyby vysvětlovat celé skupině, popřípadě nechat rozpoznat chybu žákům na jednom vybraném žákovi). Na možné chyby je třeba upozorňovat při výkladu nového cvičení ještě před vlastním cvičením. Při chybném postupu cvičení zastavit, opako-

vat, opravovat od chodidel k hlavě, slovem i vlastním předvedením a příkladem (srov. JANEČEK 2013: 41).

Podstatné a myslím si, že nezbytné, je hlavně vytvořit příjemnou a tvůrčí atmosféru. Nepřístupovat ke tvorbě choreografie jako k povinnosti, ale jako k volnočasové aktivitě, která má plnit kromě cílů výuky tanečního oboru i složku relaxační a zábavnou. Při únavě je třeba se včas uvolnit zejména verbálními metodami, například diskusí nad dosaženými výsledky, plánováním dalších částí choreografie či probráním obyčejných problémů každodennosti a tak podobně.

3.3 Charakteristika Krajské přehlídky scénického tance 2021 v Českých Budějovicích

Krajská přehlídka scénického tance 2021 v Českých Budějovicích je celorepubliková kulturní akce pro děti, mládež a dospělé jedince. Organizátorem je Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS). Nejdříve se konají jednotlivá krajská kola, která organizují různá zařízení ve vybraných městech. V rámci Jihočeského kraje je to město České Budějovice a organizátorem je Dům dětí a mládeže České Budějovice. Soutěží se v kategoriích – děti, mládež, dospělí, dále v kategoriích skupiny nebo jednotlivci. Většinou se jedná o žáky základních uměleckých škol z konkrétního kraje. Obsahem přehlídky jsou prezentované choreografie se zaměřením na výrazový tanec. Choreografie hodnotí odborná porota složená z pedagogů, umělců a tvůrců různých uměleckých projektů. Porota z jednotlivých kategorií vybírá zástupce, kteří své choreografie budou prezentovat v rámci Celostátní scénické přehlídky, během které se představí zástupci jednotlivých krajů. Dětská kategorie mladších žáků do třinácti let se celostátně prezentuje v Kutné Hoře a kategorie mládež a dospělí v Jablonci nad Nisou.

3.3.1 Průběh přehlídky z pohledu pedagoga, autorky projektu

Krajská přehlídka v rámci Jihočeského kraje se uskutečnila dne 3. 10. 2021 v Českých Budějovicích v prostorách Malé scény v areálu Metropol spol. s r. o. za dohledu pedagogů Domu dětí a mládeže České Budějovice. S žákyněmi jsme společně dorazily na místo konané akce. Rozcvičily jsme se a pak jsme měly možnost jako všichni účastníci (celkem 15 choreografií) vyzkoušet si vystoupení na jevišti. Na začátku jsme si ujasnily prostor (jeviště), kde se žákyně budou pohybovat. Celou choreografii jsme si vyzkoušely několikrát. Domluvily jsme si s technickým personálem ovládání hudby a světla. Po prezentacích všech choreografií, kdy všichni účastníci přehlídky měli možnost navzá-

jem sledovat ostatní vystoupení, následovala krátká pauza pro poradu poroty a následné vyhodnocení.

3.3.2 Výsledek přehlídky

Odborná porota hodnotí mnoho aspektů - především výběr tématu pro vybranou věkovou skupinu, výběr hudebního doprovodu, dramatické zpracování, výtvarnou stránku (kostýmy, scénografie), práci s rekvizitami, s mluveným slovem a mnoho dalších prvků. Po prezentaci všech choreografií se porota dohodne na udělení postupu. Následuje seminář porotců a tvůrců (tedy pedagogů, kteří s účastníky přehlídky pracovali). Porotci dají tvůrcům zpětnou vazbu a následně vyhlásí postup jednotlivých kategorií. Choreografie **Moje místo** postup na celostátní přehlídku v Kutné Hoře získala. Bohužel, karanténa v důsledku koronavirové situace nám nedovolila se této akce zúčastnit.

4 Reflexe

Reflexi ve smyslu evaluace dosažených stanovených cílů v jednotlivých hodinách jsem prováděla průběžně po každé hodině prostřednictvím analýzy vlastní pedagogické činnosti. Vždy jsem dosažené cíle, metody a postupy konzultovala s taneční pedagožkou Miluší Šindlerovou, která byla při výuce přítomna. Společně jsme podrobně rozebíraly klady a zápory zvolených metodických a didaktických postupů, chyby, kterých jsem se při nácvičku konkrétních tanečních variací případně dopustila, a možnosti vedoucí k nápravě.

Během celého tříměsíčního nácvičku projektu jsem zároveň sama v rámci tvorby příprav na jednotlivé konkrétní hodiny průběžně upravovala a pokoušela se vylepšit vzdělávací strategii. Jednak proto, aby se nám s žákyněmi dařilo společně pracovat co nejlépe a v nácvičku choreografie co nejefektivněji, ale zejména z důvodů dosažení co možná nevyšší kvality vystoupení a celkového dojmu z nacvičeného projektu. Zde se mi osvědčilo jako výborná pomůcka pro zpětnou vazbu pořizování videozáznamů z jednotlivých hodin.

4.1 Reflexe cílů tanečního oboru ZUŠ

Se ŠVP pro ZUŠ Vodňany a RVP ZUV jsem se jako s dokumenty, které jsem před tvorbou projektu příliš neznala, podrobněji seznámila před realizací projektu. Následně jsem je průběžně používala během celého nácvičku choreografie. O cílech výchovně vzdělávacího procesu tanečního oboru uváděných v ŠVP pro ZUŠ Vodňany a o rozvoji jednotlivých kompetencí uvedených v RVP ZUV jsem se snažila v rámci realizace projektu komplexně přemýšlet. Bylo to pro mě něco nového a částečně i náročného, protože jsem se s těmito dokumenty setkala dříve pouze okrajově.

Dosahování cílů a následný rozvoj klíčových kompetencí je dlouhodobým záměrem, který je při výuce v ZUŠ rozdělený do dvou cyklů. V prvním je obsah plnění rozvržený do sedmi ročníků a v druhém do čtyř. Každý cyklus je potom zakončený absolventským vystoupením žáka, kdy při prezentaci vlastní tvorby získané taneční dovednosti využije a předvede. Proces dosahování cílů přesahuje školní sezóny, počítá se na roky a je vlastně nikdy nekončícím procesem. Tomu je podřízen obsah jednotlivých lekcí taneční výuky.

Určitou výhodou pro mě byla vlastní zkušenost. Jsem absolventkou obou cyklů, tříletého tanečního studia pro dospělé a zároveň žákyní taneční pedagožky ZUŠ Vodňany Miluše Šindlerové. Její rady a připomínky k vlastním pedagogickým postupům směřujícím k plnění ŠVP Vodňany jsem plně respektovala. Svoji snahu propojit vlastní pedagogickou činnost s jednotlivými aspekty tanečního oboru, mohu v kontextu výsledku prezentace projektu a celkového posunu v tanci a pohybu u jednotlivých žákyň hodnotit pozitivně. Komplexně jsem rozvíjela jejich taneční dovednosti a motivovala jsem je k dalšímu zájmu v této volnočasové aktivitě.

4.2 Reflexe cílů vlastní pedagogické činnosti

Vytvořila jsem a s žákyněmi II: stupně 2. ročníku tanečního oboru ZUŠ Vodňany nacvičila taneční projekt **Moje místo**. V souladu s plněním cílů a požadavků na rozvoj tanečních dovedností a dalších kompetencí, které stanovuje ŠVP ZUŠ Vodňany a RVP ZUV. Jako pedagog jsem vypracovala chorologii, choreografii a celkový plán výuky. Vytvořila jsem si písemné přípravy se strukturou jednotlivých hodin. Následně jsem zrealizovala jednotlivá setkání. Výsledkem bylo zvládnutí nácvičku a umístění projektu na Krajské přehlídce scénického tance mládeže a dospělých 2021.

Během každé vyučovací hodiny jsem se snažila o participaci, kdy výsledkem byla konečná podoba choreografie a zvládnutí jejího nácvičku. Choreografie byla vypracována v souvislosti s dosaženými tanečními dovednostmi žákyň a v kontextu s požadavky rozvoje cílů v oblasti tanečních dovedností a stanovených kompetencí v oblasti tance a pohybu. Důležitá je především práce s dynamikou a tempem v rámci taneční aktivity, rozvoj pohybu v konkrétních částech těla jako je trup, dolní a horní končetiny a další.

Jednotlivé hodiny nácvičku jsem vedla v souladu s metodickými a didaktickými požadavky. Hodiny měly jednotnou strukturu s různým obsahem výuky. Dařilo se mi jednotlivé nacvičené krátké taneční variace plynule spojovat a tím plnit osnovu předem připravené chorologie. Během vyučovacích hodin jsem se soustředila na nácviček jednotlivých tanečních a pohybových postupů, práci s rekvizitami a prostorem. Dbala jsem na bezpečnost a do hodin jsem zařazovala nejen relaxační prvky, ale i takové postupy, aby žákyně získávaly zážitky nejen z nácvičku choreografie, ale i z dalších aktivit, jako byla improvizací cvičení, pohybové hry, improvizací cvičení, dramaturgické vsuvky apod.

Za velice důležitou a přínosnou považuji metodické a didaktické vedení taneční pedagogy Miluše Šindlerové ve všech oblastech a stádiích tvorby projektu. Získala jsem od ní mnoho inspirativních připomínek, návodů, doporučení a profesních postupů, které jako taneční pedagog budu v budoucnosti vždy v praxi využívat. Klíčová pro mě byla zpětná vazba od žákyň, kterým jsem se snažila dávat dostatečný prostor pro oboustranný komfort během nácviku choreografie.

4.3 Reflexe osobních cílů pedagoga

V rámci taneční a pohybové výuky jsem si vyzkoušela roli pedagoga a choreografa. V roli pedagoga jsem se zdokonalila v tvorbě příprav na jednotlivé vyučovací hodiny. Pedagogicky jsem pracovala i s dalšími obory, které s tancem souvisejí (hudba, dramaturgie, výtvarná činnost). Při nácviku jsem si vyzkoušela konkrétní metodické postupy a didaktické zásady, které uvádí odborná literatura. Při studiu oborové literatury, jsem načerpala mnoho podnětů, postupů, metodických a didaktických doporučení od našich předních tanečních pedagogů. Mnoho zkušeností jsem načerpala i z odborného vedení a pomoci taneční pedagogy Miluše Šindlerové. Choreografii projektu jsem tvořila průběžně podle potřeby a v interakci s žákyněmi, které se na nácviku projektu zúčastnily. Naučila jsem vytvořit chorologii, jako nezbytnou pomůcku nácviku tanečního vystoupení. Při tvorbě choreografie a nácviku celého projektu, jsem si vyzkoušela práci s dětským kolektivem žákyň staršího školního věku.

Během přípravy projektu a následné realizace jsem se podrobněji seznámila s ŠVP ZUŠ Vodňany a RVP ZUV. Tyto dokumenty mi pomohly získat podrobnější přehled o požadavcích kladených na dosažené výukové výsledky s konkrétní věkovou skupinou žáků. Získala jsem přehled o požadovaných stupních tanečních úrovní a o tom, jaké jsou možnosti v dalším rozvoji v tanečně pohybové volnočasové aktivitě.

V neposlední řadě jsem si vyzkoušela prezentaci projektu **Moje místo** na soutěži před odbornou porotou. Její zpětná vazba pro mě byla přínosná a motivující pro další práci v taneční tvorbě pro děti a mládež. Víím, že jsem získala nové zkušenosti a poznatky, které budu v rámci své možné budoucí pedagogické a zároveň choreografické činnosti v oblasti taneční výchovy uplatňovat. Ráda bych se oblasti taneční tvorby dětí a mládeže věnovala i nadále.

Závěr

Cílem předložené bakalářské práce, bylo popsat proces vytvoření tanečně-pohybového projektu nazvaného **Moje místo** včetně představení jednotlivých fází tvorby tohoto projektu se zřetelem na pedagogické působení a práci při jeho celkové realizaci.

Ke shrnutí a hodnocení dosažených výsledků, které jsem si stanovila jako cíle práce, patří tedy popis vytvoření projektu a představení postupu, který vedl k jeho nácvičce a prezentaci. Výsledkem nácvičce byla účast na krajské přehlídce scénického tance v Českých Budějovicích. Proběhla v říjnu 2021 a tanečně-pohybový projekt **Moje místo** získal hodnocením odborné poroty přímou nominaci na Celostátní přehlídku scénického tance v Jablonci nad Nisou. Zvolené metodické a didaktické postupy tvorby a samotný nácvičce choreografie tedy vedl k dosažení úspěchu v této prestižní přehlídce. Předkládaná bakalářská práce splnila zamýšlený účel a cílů bylo dosaženo.

Obsah projektu (tedy choreografie) byla nacvičována s žákyněmi ZUŠ Vodňany ve věku 14 až 15 let. Pro popis vytvoření tohoto projektu a jeho jednotlivých fází od přípravy, nácvičce až po jeho realizaci a to z pohledu dosažení výchovných a vzdělávacích pedagogických cílů v oblasti taneční pedagogiky, jsem zvolila konkrétní strukturu práce.

Práci jsem rozdělila do čtyř kapitol, ve kterých jsem popsala jednotlivé fáze tvorby projektu. V první kapitole jsem projekt charakterizovala z jeho choreografické, taneční a pohybové, hudební, dramatické a výtvarné stránky. Ve druhé kapitole v přípravné fázi projektu po stanovení pedagogického záměru formuluji dílčí pedagogické cíle tanečního vystoupení. Týkají se dosažení pedagogických výstupů při nácvičce a následné prezentaci projektu. Ve třetí, stěžejní kapitole následuje popis fáze realizační, kde jsem popsala didaktické a metodické postupy přímé pedagogické činnosti, které jsem jako taneční pedagog použila k nácvičce celé choreografie. Čtvrtá, závěrečná kapitola je popisem evaluační fáze, ve které byly evaluovány dílčí cíle tanečního vystoupení stanovené v přípravné fázi projektu. Pro názornost jsem do přílohové části zařadila chorologii (viz Příloha I), tedy grafický zápis tanečních postupů celé choreografie projektu a také tři konkrétní příklady přípravy tanečních hodin.

Určitým problémem při teoretické i praktické tvorbě projektu byla skutečnost, že v odborné literatuře jsou autoři, taneční pedagogové nejednotní v názorech na didaktické a metodické postupy výuky tance. Shoda panuje ve struktuře hodin a v základních postupech nácviku jednotlivých tanečních kroků, cviků a variací. Dosažení cílů v nácviku závisí často na osobním přístupu a individuálním pojetí výuky u jednotlivých tanečních pedagogů. Ti pak většinou praktické metodické a didaktické postupy vedoucí k preciznímu zvládnutí nácviku choreografií uvádějí v obecné rovině. Faktem je i to, že výrazový tanec, na který jsem se soustředila, je v odborné literatuře mnohem méně rozpracovaný než klasický balet.

Při nácviku a tvorbě projektu a zároveň i při psaní bakalářské práce jsem tedy čerpala informace jednak z dostupné odborné literatury, dále jsem uplatnila osobní zkušenosti jako absolventka obou cyklů výuky tanečního oboru v ZUŠ a tříletého tanečního studia pro dospělé. Důležitým zdrojem cenných rad, pokynů a neocenitelné pomoci při odborném vedení mi byla taneční pedagožka ZUŠ Vodňany Miluše Šindlerová.

Popis procesu vytvoření tanečně-pohybového projektu nazvaného **Moje místo** jsem se snažila přizpůsobit i případným zájemcům a čtenářům této práce, kteří nemají žádnou nebo pouze malou či okrajovou zkušenost s podobnou pohybovou aktivitou. Důvodem je, aby si vytvořili alespoň základní rámcovou představu o taneční tvorbě a možná i získali zájem o výrazový tanec, kterému se chci v oblasti taneční tvorby pro děti a mládež věnovat i nadále.

Seznam použitých zdrojů

- BLAŽÍČKOVÁ, E., 2004. *Metodika a didaktika taneční výchovy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. ISBN 80-7290-166-4.
- CVEKLOVÁ, B., LÖSSL, J., 2019. *10 celostátních přehlídek dětských skupin scénického tance Kutná Hora 2009 - 2018*. Praha: NIPOS-Artama.
- ELIÁŠOVÁ, B., 2013. *Improvizační postupy v současném tanci*. Praha: Akademie múzických umění. ISBN 978-80-7331-269-5.
- HACKETT, J., 2013. *Jak na balet*. Praha: Euromedia Group, k. s. - Knižní klub. ISBN 978-80-242-3898-2.
- JANEČEK, V., 2013. *Úvod do taneční pedagogiky*. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění. ISBN 978-80-7331-267-1.
- JEŘÁBKOVÁ, J., 2004. *Taneční příprava*. Praha: NIPOS-ARTAMA. ISBN 80-7068-181-0.
- KLOUBKOVÁ, I., 2008. *Výuka moderního tance s využitím principů techniky José Limóna*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění. ISBN 978-80-86928-45-6.
- KRÖSCHLOVÁ, J., 2002. *Výrazový tanec*. Praha: NIPOS - ARTAMA. ISBN 80-7068-106-3.
- MACHKOVÁ, E., 2018. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 3. vyd. Praha: ARTAMA. ISBN 978-80-7068-317-0.
- MLÍKOVSKÁ, J., 2006. *60 choreografických etud*. Praha: NIPOS. ISBN 80-7068-199-3.
- MORGANOVÁ, N., SAXTONOVÁ, J., 2001. *Vyučování dramatu..* Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku. ISBN 80-901660-2-4.
- NOVOTNÁ, A., 2010. *Balet nás baví*. Praha: Práh. ISBN 978-80-7252-315-3.
- PÁSKOVÁ, O., ŽDICHYNCOVÁ, V., 1986. *Základy klasického tance*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- PRŮCHA, J., 2015. *Přehled pedagogiky*. 4. vyd. Praha: Portál, s.r.o.
- RELIHOVÁ, L., 2015. *Taneční tvorba pro děti a s dětmi*. 2. vyd. Praha: NIPOS - ARTAMA. ISBN 978-80-7068-291-3.
- STÁREK, J., KRČKOVÁ, S., 2010. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. ISBN 978-80-87000-37-3.
- SVOBODA, B., 2007. *Pedagogika sportu*. 2. vyd. Praha: Karolinum.
- Školní vzdělávací program Základní umělecké školy nám. 5. května 104, Vodňany* [online]. Vodňany: Základní umělecká škola [cit. 2022-01-15]. Dostupné na WWW: <http://svp_zus_vodnany.pdf (zusvodnany.cz)>
- ŠMOLÍK, P. et al., 1985. *Pohybová výchova..* Praha: Mladá fronta.
- VALENTA, J., 2008. *Metody a techniky dramatické výchovy*. 2.vyd. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-1865-1.

Seznam příloh

- Příloha I. Chorologie tanečně-pohybového projektu *Moje místo*
- Příloha II. Příklad hodiny se zrodem výrazového pohybu ze zážitků rytmických
- Příloha III. Příklad hodiny se zrodem výrazového pohybu ze zážitků dynamických
- Příloha IV. Příklad hodiny se zrodem výrazového pohybu ze zážitků prostorových
- Příloha V. Fotografie z vystoupení na Krajské přehlídce scénického tance 2021 v Českých Budějovicích.
- Příloha VI. Fotografie z vystoupení na Krajské přehlídce scénického tance 2021 v Českých Budějovicích.
- Příloha VII. Prezenční listina Krajské přehlídky scénického tance 2021 v Českých Budějovicích
- Příloha VIII. Diplom z Krajské přehlídky scénického tance mládeže a dospělých 2021

Přílohy

Příloha I. Chorologie tanečně-pohybového projektu *Moje místo*

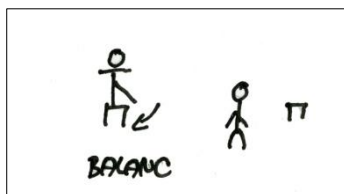
Popisy stran jsou orientované z pohledu diváka, choreografie je koncipována v prostředí jeviště. Místo jmen žákyně uvádím čísla.

Bez hudebního doprovodu

Rozsvítí se světlo. Na scéně je uprostřed jedna stolička, na které sedí jedna z žákyně. Ostatní čekají v zákulisí. Choreografie začíná v tichu bez hudebního doprovodu. Hudební doprovod začíná v **11.** a končí ve **22.** kroku. V pravém předním rohu jeviště jsou připravené dvě stoličky.

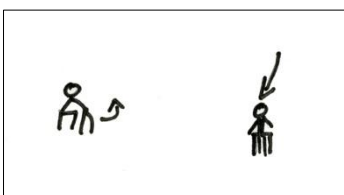

1. Žákyně se dívá okolo sebe a přetočí se na stoličce.

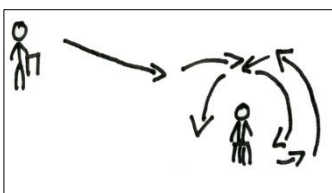
2. Žákyně (1) se postaví na stoličku a balancuje na pravé noze a následně svou váhu posune směrem dopředu a spadne ze stoličky.

Žákyně (1) přiběhne ke stoličce. Vezme stoličku a posune ji vpřed. Následně si sedne na stoličku čelem k divákům.

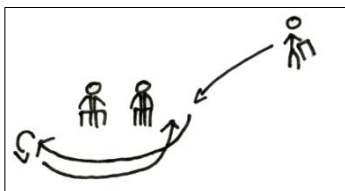

3. Žákyně (2) vchází z levého portálu se stoličkou a různým způsobem ji pokládá v kleku na podlahu (pozn. vlastní improvizace žákyně).

Žákyně (1) sedící na stoličce sleduje žákyni (2).

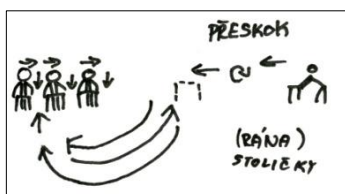

4. Žákyně (2) si sedne na stoličku vedle žákyně (1) z pravé strany a společně se dívají kolem sebe (pozn. „Co budeme dělat?“).

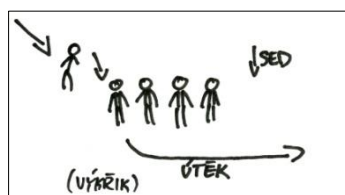
5. Z pravého zadního rohu vchází žákyně (3). Drží v levé ruce stoličku (pozn. stoličky jsou lehké) a houpe s ní (pozn. „jako s kabelkou“). Přejde před žákyně (1,2), podívá se na ně a následně se posadí na stoličku, kterou si

přinesla vedle nich z pravé strany.

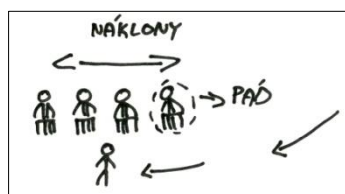
6. Tři žákyně (1,2,3) sedí na stoličkách vedle sebe a opět se dívají kolem sebe (pozn. „nudíme se“). Najednou uslyší zvuky. Z pravé strany žákyně (4) tlačí před sebou stoličku (pozn. jako vozík). Žákyně (4) přijde před sedící

žákyně (1,2,3), podívá se na ně, vrátí se pro stoličku a stoličku protlačí mezi sedící žákyně (1,2,3), které se musí posunout.

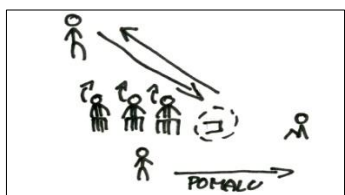
7. Žákyně (1,2,4,3) se postaví před stoličky, najednou z levé strany přibíhá žákyně (5) a posadí se na stoličku (pozn. stolička první zleva). Žákyně (1,2,4,3) se chtějí posadit. Žákyně (1), která se chce posadit, si sedne na se-

dící žákyni (5), rychle se s výkřikem vrátí do stoje a uteče (pozn. „rozzlobeně“) do pravého portálu.

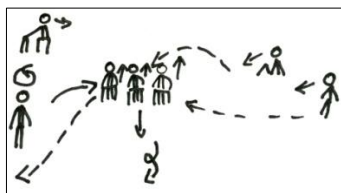

8. Žákyně (5,2,4,3) sedí na stoličkách a z pravé strany přiběhne žákyně (6). Postaví se před žákyně (5,2,4,3), zády k divákům a začne přenášet váhu v polodřepu. Žákyně (5,2,4,3) vsedě naklání trup podle přenášení váhy žákyně

(6) na pravou a levou stranu žákyně (6) a postupně se zrychluje tempo. Žákyně (3) spadne ze stoličky a zůstane v sedu na podlaze.

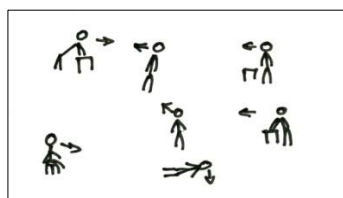

9. Přibíhá žákyně (7) a vezme stoličku, ze které spadla žákyně (3). Žákyně (7) se stoličkou přiběhne do zadního levého rohu a opře se svou vahou pomocí dlaní o stoličku. Žákyně (6) pomalou chůzí odchází k pravému portálu.

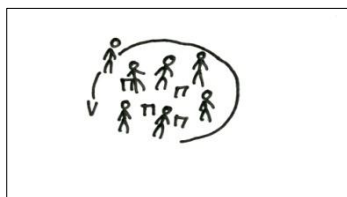

10. Přiběhne žákyně (1) z pravého portálu k sedícím žákyním (5,2,4) se otočí a spadne (pozn. pomocí zpevnění celého těla) na žákyně (5,2,4), které ji chytí, vstanou ze stoličky a položí ji na podlahu. Žákyně (1) udělá převal, žákyně (5) se vrátí pro svoji stoličku a odnese si ji na levou stranu jeviště, následně se posadí na stoličku. Žákyně (3, 6) vezmou stoličky žákyním (2,4). Žákyně (3) odnese stoličku do pravého zadního rohu a zůstane u ní vzpřímeně stát. Žákyně (4) posune stoličku více k pravému portálu a chytí ji za okraje. Žákyně (2,4) zůstanou stát uprostřed jeviště.

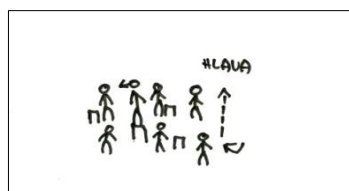
Začne hrát hudební doprovod

11. *1. – 12. takt:* Žákyně (1-7) se začnou pohybovat v prostoru v rámci své vlastní improvizace s pomocí stoliček. Postupně všichni přisouvají všechny čtyři stoličky doprostřed jeviště.

12. *13. – 17. takt:* Pohybují se rychlými pohyby (pozn. podle úderů v hudbě – 6 úderů) mezi stoličkami. Žákyně (1) jde pomalou chůzí přes prsty kolem ostatních žákyní a stoliček.

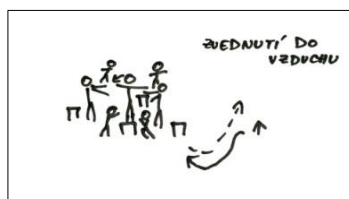

13. *18. -20. takt:* Žákyně (1) se postaví na přední stoličku. Ostatní žákyně pomalu zvedají hlavu (pozn. dívají se na žákyni (1)).

21. takt:

1'. – 2'. doba – žákyně zvednou ruce žákyni (1) do upažení

3'. – 4'. doba – žákyně (1) povolí kolena do polodřepu.

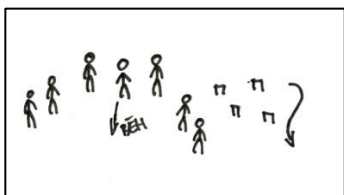

14. *22. takt:* Žákyně (1) je ostatními žákyněmi zvednuta do vzduchu.

23. takt: Žákyně (1) je zvednuta ve vzduchu (pozn. tzv. zvedačka), ostatní žákyně se sníží do polodřepu.

24. takt: Žákyně (1) je vrácena zpět do stoje.

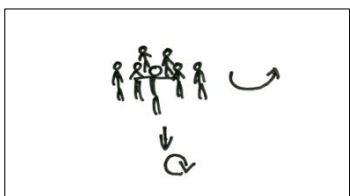
25. takt: Otočení a postup do levého prostoru vedle stoliček.

15. 26. takt:

1'. – 2'. doba: Běh dopředu.

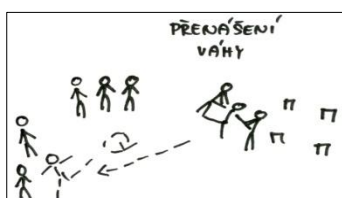
3'. – 4'. doba: Otočení za pravým ramenem.

16. 27. takt:

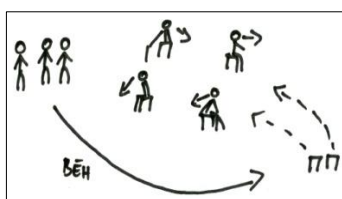
1'. – 2'. doba: Žákyně (1) se otočí směrem k ostatním žákyním, běží směrem vzad.

3'. – 4'. doba: Žákyně (6,7,2,3,5,4) chytí žákyni (1) za ruce v upažení a společně jako skupina, přenesou společně váhu přes prsty na paty v rotaci.

17. 28. takt: Žákyně (1) přenesou celou váhu svého těla do pravé strany, chytí ji žákyně (5, 4).

29. takt: Žákyně (1) se vrátí zpět a přenesou celou svou váhu na levou stranu, zde ji chytí žákyně (6, 7).

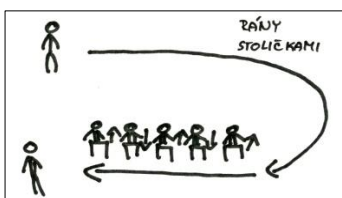
18. 30. – 31. takt: Všechny žákyně se na sebe mezi sebou podívají a rozběhnou se směrem ke stoličkám (pozn. pouze čtyři stoličky, ale sedm žákyn). Čtyři žákyně se posadí na čtyři stoličky.

32. – 33. takt: Zbývají tři žákyně (1,6,4). V pravém předním rohu, jsou připravené již od začátku choreografie dvě stoličky. Žákyně (1,6,4) se rozběhnou k volným stoličkám a žákyně (6,4) si vezmou stoličky a přinesou si je blíže k ostatním žákyním a posadí se na stoličku. Zbývá žákyně (1) bez stoličky.

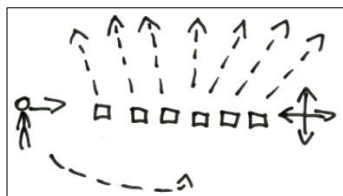
19. 34. – 37. takt: Žákyně sedící na stoličkách začnou

na nich balancovat. Libovolně v kleku, v sedu, ve stoje, v lehu. Žákyně (1) se převaluje na podlaze mezi balancujícími žákyněmi.

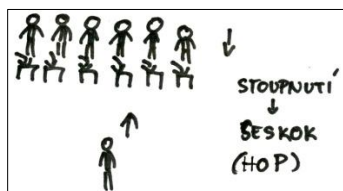
20. 38. – 39. takt: Žákyně (5) vezme stoličku a postaví ji dopředu jeviště. Ostatní žákyně se postupně přidávají

a všichni se stoličkami srovnají do jedné řady. Žákyně mají před sebou stoličku a klečí směrem k divákům. Žákyně (1) obchází řadu stoliček a snaží se si vzít stoličku, ale ostatní žákyně je různě drží, naklánějí a sedají si na ně. Mezitím žákyně (1) se dostane do levé strany jeviště.

21. 40 – 41. takt: Žákyně (1) je na levé přední straně jeviště. Ostatní žákyně zvednou stoličku před sebe a následně začnou se stoličkami hýbat a za nimi „vykukovat“ směrem k žákyni (1).

42. – 50. takt: Žákyně (1) chce se posadit na stoličky, ale ostatní žákyně táhnou, přenášejí, posouvají stoličky směrem dozadu jeviště.

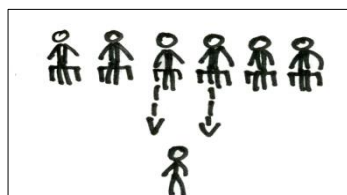
22. 51. takt: V zadním prostoru jeviště vytvoří řada ze stoliček. Žákyně (3,2,7,5,6,4) se připraví za stoličky.

52. takt: 1'. doba: Najednou stoupnou na stoličky pravou nohou. Žákyně (1) vše sleduje a je zády k divákům naproti

řadě stoliček. Poté seskočí dolů se slovem „hop“.

Bez hudebního doprovodu:

Postupný seskok žákyň (3,2,7,5,6,4) ze stoliček se slovem „hop“.

23. Po seskoku ze stoliček natáhnou ruce žákyně (7,5) směrem k žákyni (1) a vtáhnou ji k sobě. Všechny žákyně se posadí na řadu stoliček.

24. Všechny žákyně sedící na stoličkách se mezi sebou začnou strkat a křičet („uhni, já se sem nevejdu“ atd.), částečně spadnou ze stoliček a postupně se ztlumí osvětlení.

Příloha II. Příklad hodiny se zrodem výrazového pohybu z rytmických zážitků

Cíl hodiny: Nácvik krátké taneční sestavy č. 11 (*takt 1 – 12*), žákyně se zdokonalí v pohybu v prostoru mezi rekvizitami (tedy stoličkami) s uvědoměním si prostoru a celé skupiny kolem sebe

Obsah hodiny: pohyb v prostoru se stoličkou s pomocí kontaktu v rámci celé skupiny

Metoda: metoda kontaktní improvizace (ELIÁŠOVÁ 2013: 33)

Úvodní část hodiny:

- přivítání žáků s vyučujícím na hodině
- připomenutí a shrnutí dosažených cílů minulých hodin a vysvětlení náplně tanečních lekce, ve které budeme dnes tvořit další část choreografie projektu

Průpravná část hodiny:

- chůze v prostoru, běh v prostoru v různém tempu (pedagog k tempu chůze využije ozvučná dřívka)
- cvičení ve stoji pro středně pokročilé - cvičení ve stoji, v předklonu, uvolnění páteře, trupu a kolen (KLOUBKOVÁ 2008: 30)
- cvičení v kleku – cvičení 60, 61- protahování hýžděových a břišních svalů, automobilizační cvičení páteře ve směru předozadním (ŠMOLÍK et al. 1985: 53)

Hlavní část hodiny:

- zopakování již nacvičené části choreografie (nejdříve bez hudebního doprovodu s korekcí pedagoga a následně s hudebním doprovodem)
- pohybová hra „Štronzo“ – žákyně se pohybují v prostoru a na cinknutí se zastaví, postupně se zvyšují nároky ze strany pedagoga – pohyb na podlaze, pohyb ve stoje, pohyb v běhu atd.
- běh v trojdobém taktu, skočný běh – průpravná cvičení (JEŘÁBKOVÁ 2004: 88)
- nácvik krátké taneční sestavy č. 11 (*takt 1 – 12*),

Závěrečná část hodiny:

- zhodnocení hodiny
- vytvoření prostoru pro vlastní vyjádření žákyň k již nacvičené části choreografie anebo návrh, co bychom mohly do choreografie zakomponovat další hodinu

Příloha III. Příklad hodiny se zrodem výrazového pohybu z dynamických zážitků

Cíl hodiny: Nácvič krátké taneční sestavy č. 17 (*takt 28 – 29*), žákyně si vyzkouší spolupracovat ve skupině s cílem vytvořit jednu z částí taneční sestavy celé choreografie, která se zaměřuje na společné přenášení váhy v dynamickém pohybu celé skupiny

Metoda: metoda názorná a metoda praktická (PRŮCHA 2015: 106)

Obsah hodiny: přenášení váhy celého těla ve skupině

Úvodní část hodiny:

- přivítání žáků s vyučujícím na hodině
- připomenutí a shrnutí dosažených cílů minulých hodin a vysvětlení náplně tanečních lekce, ve které budeme dnes tvořit další část choreografie projektu

Průpravná část hodiny:

- kroužení hlavou
- rozhýbání dolních a horních končetin u madla, které využívají tanečníci v klasickém tanci – dřep, polodřep, hluboký dřep (HACKETT 2013: 21), záklony, úklony, předklony u madla (PÁSKOVÁ et al. 1986: 79)
- cvičení 17, 18 - cvičení v prostoru postupný předklon a úklon trupu k chodidlům (ŠMOLÍK et al. 1985: 35)

Hlavní část hodiny:

- zopakování již nacvičené části choreografie (nejdříve bez hudebního doprovodu s korekcí pedagoga a následně s hudebním doprovodem)
- pohybové cvičení zaměřenou na dynamiku pohybu – 27. etuda (MLÍKOVSKÁ 2006: 28)
- nácvič krátké taneční sestavy č. 17 (*takt 28 – 29*)

Závěrečná část hodiny:

- zhodnocení hodiny
- vytvoření prostoru pro vlastní vyjádření žákyň k již nacvičené části choreografie anebo návrh, co bychom mohly do choreografie zakomponovat další hodinu

Příloha IV. Příklad hodiny se zrodem výrazového pohybu z prostorových zážitků

Cíl hodiny: žákyně se zdokonalí v pohybu v prostoru mezi rekvizitami tedy stoličkami s uvědoměním si prostoru a celé skupiny kolem sebe

Obsah hodiny: pohyb v prostoru se stoličkou s pomocí kontaktu v rámci celé skupiny

Metoda: metoda kontaktní improvizace (ELIÁŠOVÁ 2013: 33)

Úvodní část hodiny:

- přivítání žáků s vyučujícím na hodině
- připomenutí a shrnutí dosažených cílů minulých hodin a vysvětlení náplně tanečních lekce, ve které budeme dnes tvořit další část choreografie projektu

Průpravná část hodiny:

- chůze v prostoru, běh v prostoru v různém tempu (pedagog k tempu chůze využije ozvučná dřívka)
- cvičení ve stoji pro středně pokročilé (KLOUBKOVÁ 2008: 30)
- cvičení v kleku – cvičení 60, 61- protahování hýžd'ových a břišních svalů, automobilizační cvičení páteře ve směru předozadním (ŠMOLÍK et al. 1985: 53)
- improvizáčnické cvičení „Spatial recovery (objevení prostoru)“ – pohybové kombinace v prostoru (ELIÁŠOVÁ 2013: 55)

Hlavní část hodiny:

- zopakování již nacvičené části choreografie (nejdříve bez hudebního doprovodu s korekcí pedagoga a následně s hudebním doprovodem)
- taneční hra se stoličkami „Pohyb v davu na ulici“ – pohybování se mezi stoličkami (RELLICHOVÁ 2015: 16)
- nácvik krátké taneční sestavy č. 21 (*takt 40 – 41*)

Závěrečná část hodiny:

- zhodnocení hodiny
- vytvoření prostoru pro vlastní vyjádření žákyň k již nacvičené části choreografie anebo návrh, co bychom mohly do choreografie zakomponovat další hodinu

Příloha V. Fotografie z vystoupení na Krajské přehlídce scénického tance 2021 v Českých Budějovicích.

Zdroj: Osobní archiv Gabriely Valentové, vyučující výtvarného oboru ZUŠ Vodňany, použito se svolením autorky fotografie.

Příloha VI. Fotografie z vystoupení na Krajské přehlídce scénického tance 2021 v Českých Budějovicích.

Zdroj: Osobní archiv Gabriely Valentové, vyučující výtvarného oboru ZUŠ Vodňany, použito se svolením autorky fotografie.

Příloha VII. Prezenční listina Krajské přehlídky scénického tance 2021 v Českých Budějovicích

Krajská přehlídka scénického tance 2021				
pořádá DDM České Budějovice				
14:00 hod.				
ZAHÁJENÍ PŘEHLÍDKY - úvodní slovo				
14:10 hod.				
VYSTOUPENÍ: dětská věková kategorie				
poř. č.	název souboru/ jednotlivců	organizace	autor choreografie	název choreografie
1	ZUŠ Jindřichův Hradec	ZUŠ Jindřichův Hradec	Naďa Kabelová	Vločka mezi vločkami
2	ZUŠ Třeboň	ZUŠ Třeboň	Vladimíra Strnadlová	Etuda přes obrazovku
3	ZUŠ Vodňany	ZUŠ Vodňany	Miluše Šindlerová a dívky	Po vlnící řece
4	T-Dance	T-Dance Písek	Rozálie Zborníková a kolektiv dívek	Bojíš se nás? My tebe taky!
5	ZUŠ Třeboň	ZUŠ Třeboň	Vladimíra Strnadlová	Etuda přes obrazovku
6	ZUŠ Jindřichův Hradec	ZUŠ Jindřichův Hradec	Naďa Kabelová	Mezitím v mikrosvětě
7	ZUŠ Vodňany	ZUŠ Vodňany	Miluše Šindlerová a dívky	Plynutí
14:45 hod.				
ZHDNOCENÍ PŘEHLÍDKY DĚTSKÉ KATEGORIE (+ PŘEDÁNÍ UPOMÍNKOVÝCH PŘEDMĚTŮ)				
Exhibiční vystoupení: AcroYoga + PŘESTÁVKA				
15:30 hod.				
VYSTOUPENÍ: věková kategorie mládeže a dospělých				
8	ZUŠ Vodňany	ZUŠ Vodňany	Zuzana Sladová, Miluše Šindlerová a dívky	MO-JE-JI-CH
9	ZUŠ Třeboň	ZUŠ Třeboň	Vladimíra Strnadlová a tanečnice	I feel like ...
10	T-Dance	T-Dance Písek	Gabriela Kroutilová a trio dívek	Bez nápadu
11	ZUŠ Vodňany	ZUŠ Vodňany	Zuzana Sladová, Miluše Šindlerová	Dvojení
12	ZUŠ Jindřichův Hradec	ZUŠ Jindřichův Hradec	Naďa Kabelová a dívky	Sirény
16:05 hod.				
ZHDNOCENÍ PŘEHLÍDKY KATEGORIE MLÁDEŽ A DOSP. (+ PŘEDÁNÍ UPOMÍNKOVÝCH PŘEDMĚTŮ)				
16:20 hod. PŘESTÁVKA + cca v 17:00 hod. ODBORNÝ SEMINÁŘ VEDOUČÍCH SOUBORŮ a POROTY s oznámením nominovaných souborů na celostátní přehlídky				
<p>Tento projekt finančně podpořili: Ministerstvo kultury ČR; Jihočeský kraj; Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.</p>				

Zdroj: Osobní archiv Aleše Michny, vedoucího tanečního oddělení Domu dětí a mládeže České Budějovice.

**Příloha VIII. Diplom z Krajské přehlídky scénického tance mládeže a dospělých
2021**

Zdroj: Osobní archiv Aleše Michny, vedoucího tanečního oddělení Domu dětí a mládeže České Budějovice, použito se svolením autora fotografie.

Abstrakt

SLADOVÁ, Z. *Pedagogická práce v rámci tanečně-pohybové volnočasové aktivity*. České Budějovice 2022. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Kočerová.

Klíčová slova: tanečně-pohybová volnočasová aktivita, taneční výchova, výrazový tanec, choreografie

Práce se zabývá vytvořením tanečně-pohybového projektu **Moje místo** v oblasti výrazového tance pro žákyně ve věku 14 až 15 let. Popisuje proces tvorby projektu a jeho následnou prezentaci na krajské přehlídce scénického tance v Českých Budějovicích, kde získal hodnocením odborné poroty přímou nominaci na Celostátní přehlídku scénického tance v Jablonci nad Nisou. Práce je rozdělena do čtyř kapitol, v nichž jsou popsány jednotlivé fáze přípravy a nácvičku choreografie projektu, včetně stanovení dílčích cílů a jejich následné evaluace. V první kapitole je stručně charakterizována choreografická, taneční a pohybová, hudební, dramatická a výtvarná stránka projektu. Ve druhé kapitole, v přípravné fázi projektu, je stanoven pedagogický záměr a jsou formulovány dílčí cíle tanečního pedagoga (autorky projektu). Jedná se o osobní cíle a cíle vlastní pedagogické činnosti, které směřují k nácvičku choreografie projektu v souladu s dodržением cílů tanečního oboru ZUŠ vyplývajících z ŠVP pro ZUŠ a RVP ZUV. Stěžejní částí celé práce je třetí kapitola, která popisuje realizační fázi projektu. Ta spočívá v popisu tvorby choreografie, tedy obsahu projektu a jeho samotný nácviček. Dále obsahuje stavbu jednotlivé taneční hodiny, didaktické a metodické principy a postupy při taneční výuce. Závěrečná, čtvrtá kapitola je evaluací dílčích cílů stanovených v přípravné fázi projektu. V přílohové části je práce opatřena chorologií, grafickým a textovým zápisem tanečních kroků, postupů a pohybů, který slouží jako metodická a didaktická pomůcka pedagoga a choreografa.

Abstract

Pedagogical Work in the Frame of Dance-Scenic Freetime Activity

Key words: dancing –scenic freetime activity, dance education, scenic/modern dance, choreografy

The work deals with creation of the dance-moving project called My Place in the field of a contemporary dance for girls aged from 14 to 15. It describes the process of a project creation and its following presentation at the regional show of scenic dance in České Budějovice, where it was awarded a direct nomination to the state show of scenic dance in Jablonec nad Nisou due to assessment of the expert jury. The work is divided into four chapters, where the particular phases of preparation and practice of a project choreography including the setting the intermediate aims and their following evaluation are described. The first chapter briefly characterises choreographical, dancing and scenic, musical, dramatical and art aspect of the project. The second chapter sets the pedagogical intention and forms intermediate aims of a dancing teacher /the author of the project/. The issue is personal aims and the aims of a pedagogical activity itself which tend to practice of a project choreography in the accordance with keeping the aims of the dancing subject of ZUŠ arising from ŠVP for ZUŠ and RVP for ZUV. The main part of the work is the third chapter which describes the implementing phase of the project. It lies in the description of the choreography creation, which means contents of the project and its practice. This chapter also includes the structure of a particular dancing lesson, didactical and methodical principles and procedures used during dancing lessons. The final chapter evaluates intermediate aims set in the preparatory phase of the project. The enclosure obtains chrology, graphical and text notation of dancing steps, procedures and movements which serve like a methodical and didactical aid for a teacher.